

Fagforeningerne og Staten.

Af Otto Jensen.

I den italienske Korporationslov, der indfører Fagforeninger og Arbejdsgiverforeninger som Led i Statens Organisation, siges det til Indledning: »Nationen er en Organisation, der har større Livsrnaal og større Virkemidler end de enkelte Personer i Staten. Den er en moralsk, økonomisk og politisk Enhed.«

Om Fagforeninger (og Arbejdsgiverforeninger) hedder det i Lovens Prgr. 3, at den faglige Organisation er fri, men kun de lovligt anerkendte og statskontrollerede Syndikater har Ret til at repræsentere samtlige Arbejdere og Arbejdsgivere og til at afslutte forpligtende Overenskomster. — Disse Overenskomster tilvejebringes om fomødent ved Korporationernes*) (En Korporation er en Sammenslutning, omfattende et Erhverv. Der findes distriktsvise og landsomfattende »Konføderationer«, og Arbejderne og Arbejdsgiverne har hver deres Føderation; disse udgør da i Forening Korporationerne.) mæglende Medvirken; fører denne Mægling ikke til noget Resultat, afgør særlige Afdelinger af Provinsretterne, bestaaende af 3 Dommere og 2 »sagkyndige Medlemmer«, de fremtidige Løn- og Arbejdsforhold med bindende Virkning for Parterne.

For fuldt ud at kunne vurdere denne Lovs Betydning, maa man have for Øje den Kendsgerning, at Staten er identisk med det fascistiske Parti, hvilket endogsaa er forfatningsmæssigt fastslaaet.

Om Arbejdernes Stilling under denne Lovgivning er der ingen Tvivl: De frie Fagforeninger er forlængst forbudte, — og som for at udelukke enhver Misforstaaelse staar der i nævnte Korporationslovs Prgr. 23 at læse: »Arbejdsgiverne er forpligtede til kun at antage saadanne Arbejdere, der er indregistrerede i de under de fascistiske Fagforeningers Kontrol staaende Arbejdsanvisningskontorer. De har Ret til at vælge, dog maa de især antage Medlemmer af det fascistiske Parti og de fascistiske Fagforeninger. Indenfor disse har atter de Arbejdere Forret, der har været længst organiserede.« — — Det er saaledes let at se, at Staten er en »moralisk, økonomisk og politisk Enhed«!!

Allerede for Aar tilbage erklærede Hitler: »Vi har et Forbillede, vi uden videre kan antage: Fascismen. Paa samme Maade, som Fascisterne allerede har gennemført det, vil i vor nationalsocialistiske Stat Arbejdsgivere og Arbejdere være ligeberettigede.«

Sammenholder vi denne Udtalelse med, hvad ovenfor er antydnet om Arbejdernes og Fagforeningernes Stilling i Italien, og ser vi paa, hvordan Hitler har virkeliggjort »Ligeberettigelsen« med Arbejdsgiveren som »Fiihrer« og Arbejderne som »Gefolgschaft« (Følge), ja da finder vi os staaende overfor en levende Virkelighed, der nok kan nødvendiggøre en Drøftelse af Problemet Stat og Fagforening. I nøje Forbindelse hermed staar ogsaa Spørgsmaalet om Fagforeningernes Samarbejde med et politisk Parti. Denne Artikel kan da opfattes som nogle indledende Bemærkninger til en saadan Drøftelse.

Fagforeningerne er historisk betinget. Forudsætningerne for deres Opkomst var, at Lønarbejde fra at være et midlertidigt Læreforhold blev til »Livsskæbne for Folkets brede Lag«.

De første Fagforeninger kom snart til at staa i et Modsætningsforhold til Staten, der beherskedes af Ideen om, at Frikonkurrencen var en Kilde til Lykke og Velstand for Folket, og som gjorde Individualismen til Retsprincip. Indblanding af Lovgivningsmagten i det enkelte Individets Frihed og Uafhængighed maatte ikke finde Sted; og navnlig skulde alt vedrørende Arbejdet, Erhvervslivet — i Modsætning til den førkapitalistiske Tids faderlige Omsigt — unddrages Statens Indblanding og Indflydelse. Dette kom tydeligt til Orde i en saalydende fransk Lovtekst af 1791: »Da Tilintetgørelsen af alle Slags Korporationer af Statens Borgere er en af Grundvoldene for den franske Forfatning, er Sammenslutning af Arbejdere i en hvilken som helst Form og under et hvilket som helst Paaskud forbudt.«

Ogsaa i England, Tyskland m. fl. Lande ramtes Fagforeningerne ved deres Fremkomst af Forbud. Staten taalte dem ikke.

Dette svarer meget godt til den Tingenes Tilstand, der ligger til Grund for Karl Marx' Opfattelse af Staten som et Magtinstrument i den herskende Klasses Hænder til Undertrykkelse og Underkuelse af Underklassen. — Staten var en Politimagt, sat til at vaage over Borgernes Ejendom, over »Arbejdsfriheden«.

For Liberalismens Bannerførere tog Sagen sig anderledes ud. Det fundamentale var for dem Friheden — og i Forhold til Feudal- og Laugssamfundet betød Liberalismen paa mange Maader et Fremskridt ved sin Frigørelse af Individet fra de snærende Baand, som hindrede Udfoldelse af Initiativ og Driftighed. Men dens Statsopfattelse hvilede paa gale Forudsætninger: Ideen om Ligheden. Borgerne var nemlig ikke stillet lige. Friheden blev derfor kun »Friheden til at sulte ihjel« for de økonomisk svage og til Befæstelse af Magten for de stærke.

Naar Arbejderne nægtedes Organisationsretten, naar de i Stedet for at handle kollektivt var henviste til at klare sig i Tilværelsen som Individer, da maatte under de givne Forhold Underkuelse og Fornedelse blive Masseskæbne. Og rejste Arbejderne sig hist og her til fortvivlet Protest, mødte de Staten i Politiets og ogsaa ofte i Militærets Skikkelse. Roen og Ordenen skulde opretholdes; Friheden, »Forudsætningen for Nationens Opblomstring og Lykke«, skulde sikres.

Intet Under, at Staten blev forhadet.

Efterhaanden som Demokratiet langsomt trængte igennem, Organisationsforbud ophævedes, og Valgretten blev fleres Eje, ændredes Opfattelsen af Staten.

Allerede i Det kommunistiske Manifest havde Marx og Engels anvist Proletariatet at benytte sit politiske Herredømme til at centralisere Produktionsmidlerne i Statens Hænder — Staten dog opfattet som »det til herskende Klasse ophøjede Proletariat«. Lasalle rejste sine sidste Leveaar Tyskland rundt og holdt flammende Taler om den almindelige Valgret som Forudsætningen for Arbejderklassens økonomiske Frigørelse. Internationale, der forudsatte baade politisk og økonomisk Aktion, dannedes. Socialdemokratiske Partier opstod Side om Side med Fagforeninger. Den gamle Engels, der tidligere havde henvist Staten til et Museum for Oldsager, kunde udtale, at ved Demokratiet og den lige, almindelige Valgret fik Arbejderbevægelsen »røde Kinder«.

Under denne Udvikling, som her kun kan antydes, var det. naturligt, at Fagforeningerne og det socialdemokratiske Parti kom til at staa hinanden nær. De er jo i Virkeligheden Søskende, født af de samme Samfundstilstande, pint under Opvæksten af de samme Plageaander. Fælles Kampe for Foreningsfrihed, for Retten til at leve og virke, knyttede dem fast sammen.

Det er dog ikke blot ydre Kaar, den fælles Lidelse, der bandt de to Bevægelser sammen, men ogsaa fælles Træk i selve deres Karakter. Som Socialismen er Læren om Kapitalismens Afskaffelse og Klassemodsatningens Ophævelse, saaledes er ogsaa Fagbevægelsen i sit Væsen antikapitalistisk. Gennem enhver kollektiv Overenskomst øver Arbejderne en — større eller mindre — Indflydelse paa det økonomiske Liv og indskrænker i samme Grad Kapitalens Eneherredømme. Selve Solidaritetsfølelsen er et for det kapitalistiske Samfunds Konstitution farligt Fremmedelement. I Fagforeningernes økonomiske Krav og i deres Fornægtelse af Arbejdsgiverens Eneraadighed paa Arbejdspladsen og i Arbejdsforholdet ligger der ikke blot en iboende skjult, men ogsaa en aabent udtalt Vilje til at ændre Magt- og Retsforholdene i Samfundet.

Det er saaledes naturlige ydre og indre Aarsager, fælles Skæbne og fælles aandeligt Indhold, der har ført de to Bevægelser sammen.

For Skandinaviens Vedkommende kom Samhørigheden mellem politisk og faglig Arbejderbevægelse til Udtryk paa Gøteborgkongressen i 1886 i følgende velformede Resolution:

a) Da Arbejdernes økonomiske Eksistens kun under Lovens Beskyttelse kan anses for sikret, vil Fagforeningerne søge at øve Indflydelse paa Lovgivningsarbejdet ved at virke hen til, dels at Arbejderne bliver politisk ligestillede med Samfundets øvrige Klasser, dels at Folkerepræsentationen behandler Arbejdernes økonomiske Stilling og vedtager Love, der sikrer Arbejderne mod hensynsløs Udbytning fra Kapitalisternes Side.

b) Som Følge heraf bør Fagforeningerne til enhver Tid behandle de Spørgsmaal, der i Følge deres Natur har Betydning for Arbejderne, hvad enten disse er af socialøkonomisk eller politisk Karakter.

c) Da det maa erkendes, at den privatkapitalistiske Produktionsmaade stadig vil være en Hindring for at tilvejebringe Lykke og Tilfredshed i Samfundet, udtaler Kongressen sin Anerkendelse af de socialistiske Principper.

I De samvirkende Fagforbunds Love siger Formaals-paragrafen, at det er en af Organisationens Opgaver at arbejde for

»Industriens Demokratisering og Produktionens Socialisering«, og dette saavel som de øvrige Formaal søges bl. a. opnaaet ved at »samarbejde med Socialdemokratisk Forbund for i Fællesskab at fremme Arbejderlovgivningen i Stat og Kommune«. Rent organisationsmæssigt finder Samarbejdet Sted paa den Maade, at de to Organisationer indvælger Repræsentanter i hinandens Ledelse.

Denne Enhed og dette Samarbejde har ikke til alle Tider og Steder været almindelig anerkendt. Det varede længe, inden den engelske Fagbevægelse voksede fra de Liberales politiske Indflydelse og sammen med I. L. P. og Fabianerne dannede Labour Party. Andre Steder udfoldedes Bestræbelser for — fra Socialdemokratiets Side at underlægge sig Fagforeningerne og fra disses Side helt at frasige sig Makkerskabet med et politisk Parti.

Den sidste Bestræbelse, at gøre Fagforeningen til det eneste Organ for sociale Kampe, gjorde sig stærkest gældende i Frankrig. Den franske Fagbevægelse brød helt med Partipolitiken og udformede sin egen Teori: Syndikalismen.

Syndikalismen er i sin Statsfor nægtelse beslægtet med Anarkismen. Dens Lære gaar ud paa, at Arbejderklassen skal frigøres gennem den industrielle Kamp, hvis Højdepunkt er »den sociale Generalstrejke«. Den endelige Frigørelse kan kun ske derved, at ikke Staten, men Fagforeningerne overtager Produktionsmidlerne. Fagforeningerne — eller rettere Industrisammenslutningerne — vil da blive det socialistiske Samfunds Produktionsorganer, Bærerne af det økonomiske og sociale Liv.

I Tyskland var Forholdet mellem Socialdemokratiet og Fagbevægelsen en Overgang meget spændt. Navnlig Bebel betragtede Fagbevægelsen som en underordnet, der, naar det var i Partiets Interesse, skulde stille sin Kampkraft til Raadighed (»Den politiske Massestrejke«). Overfor ham stod som Fagforeningernes Repræsentant Carl Legien, der hævdede Fagbevægelsens Selvstændighed og Uafhængighed. Spændingen udløstes paa Partikongressen i Mannheim 1906. Her vedtoges en Resolution indeholdende en Udtalelse om, at Fagforeningerne med Hensyn til Betydning og Nødvendighed ikke stod tilbage for Partiet, og at begge Grene af Bevægelsen var henvist til gensidig Forstaaelse og Samvirke. »Ved alle Aktioner, der i samme Grad berører Partiet og Fagbevægelsen, skal de to Centralledelser derfor søge at naa en Forstaaelse og træffe en fælles Afgørelse.

Denne stærke Understregning af saavel Fagbevægelsens som Partiets Selvstændighed er selvsagt ingen Fornægtelse af Samarbejdet — tværtimod. Et Samarbejde forudsætter simpelthen Parternes Uafhængighed. Under vekslende Former har der da fundet et saadant Samarbejde Sted i de fleste Lande.

Efterhaanden som Staten er omdannet til en af Arbejderne kontrolleret og influeret Organisation har Fagbevægelsen i ikke ringe Grad skiftet Karakter.

Fagforeningerne er paa mange Maader blevet knyttet til Staten — ja, løser direkte statslige Opgaver. De er sammen med Arbejdsgiverorganisationerne ansvarlige Bærere af en faglig Retsorden, og de deltager direkte i Administrationen af adskillige sociale Love. Paa mangfoldige Omraader er Fagforeningerne anerkendte som Arbejdernes naturlige Interesserepræsentation.

I Kommissioner og Nævn har Fagforeningsrepræsentanter Sæde Side om Side med Handelens og Industriens Mænd, med Repræsentanter for Rigsdag og Regering. Med den Styrke, som Sagkundskab og Bevidstheden om at repræsentere det grundlæggende i alt Samfundsliv, Arbejdet, giver, har de øvet Indflydelse paa økonomiske og sociale Forhold til Gavn for Arbejderne. Det er saaledes ikke blot gennem den politiske Repræsentation, men ogsaa gennem Fagforeningerne, at Arbejderne er kommen til at føle sig som en integrerende Del af Samfundet og som Deltagere i Ledelsen af dettes Fællesanliggender gennem Staten.

Det er naturligvis langt fra saaledes, at Statens og Fagforeningernes Interesser altid falder sammen. Det er ikke blot det Forhold, at Stat (og Kommune) i stor Udstrækning beskæftiger Lønarbejdere og som Arbejdsgiver kommer i et Modsætningsforhold til Fagforeningerne — men Staten griber ofte direkte ind i Fagforeningernes indre Liv og ændrer deres Arbejdsvilkaar. Eksempler herpaa har vi i den engelske Fagforeningslov og i vor egen »Tugthuslov«. Overfor saadanne Indgreb protesterer Organisationerne altid skarpt ud fra den Opfattelse, at de forrykker Magtforholdet mellem Arbejdsgivere og Arbejdere til Skade for de sidste; men ogsaa i saadanne Tilfælde staar Fagforeningerne og det socialdemokratiske Parti sammen.

Fagforeningernes egentlige Magtstilling beror nemlig stadig paa saadanne haandgribelige

Realiteter som Organisationernes talmæssige Styrke, Medlemmernes Disciplin, paa Strejkefonds og Aftaler om gensidig økonomisk Støtte og Solidaritet mellem Forbundene; og Partiets Styrke beror i høj Grad paa Fagforeningerne.

Der er dem, som mener, at i en Retsstat hører den økonomiske Krig mellem Organisationerne ikke hjemme. Men den økonomiske Krig skyldes jo faktiske Interesses modsætninger og kan derfor ikke helt undgaaes — omend den kan begrænses.

Herhjemme hviler Arbejdsretten paa det Princip, at Kollektivaftaler bør indgaaes mellem de to Parter, der er direkte interesserede deri, uden at Staten skal spille anden Rolle end Mæglerens (dog naturligvis paa, at økonomiske Kampmidler ikke erstattes af fysiske). Baaede fra Arbejdsgiver- og Arbejderside har man principielt afvist tvungen Voldgift som egnet Middel til at afgøre Arbejds-stridigheder. Det maa overlades Parterne selv at forhandle eller kæmpe sig til nye Arbejdsvilkaar. Det er begge Parter Ret at anvende Magtmidler som Sympatistrejke eller -lockout, Blokade, Boykot og lign. for at tvinge Modparten til at antage de Betingelser, man mener sig berettiget til at stille.

Begge Parter begrundede deres principielle Stilling i Arbejdskommissionen af 1925. Til Spørgsmaalet om at give Staten yderligere Beføjelser til at gribe ind (tvungen Voldgift) fremsatte Arbejderrepræsentanterne følgende Udtalelse:

»Under de nuværende økonomiske Samfundsforhold kan Arbejderklassen ikke under nogen Form fraskrive sig Retten til at vægre sig ved at arbejde paa andre Vilkaar end dem, den selv har godkendt. Arbejderklassen vedkender sig det endelige Maal at ændre selve det bestaaende Grundlag for Ejendomsretten til Produktionsmidlerne og kan derfor ikke give Afkald paa til enhver Tid at udnytte sine organisatoriske Kampmidler fuldt ud i dette Formaals Tjeneste. Vi erkender, at hyppige og omfattende Arbejdskampe er skadelige for det hele Samfunds Økonomi, men Vejen til at ophæve Kampene maa være at fjerne deres Aarsag. Tvungen Voldgift er en ufarbar Genvej. Den farbare Vej er at indrømme Arbejderklassen stigende Indflydelse paa Bedrifternes Ledelse.« Efter en Paapegning af, at »Strejkeprovisoriet« i 1925 kun skyldtes Situationens særlige Karakter fortsættes:

»Hvis en Konflikt tilspidser sig paa samfundsfarlig Maade, maa den til enhver Tid siddende Regering paa eget Ansvar afgøre, hvilken Handling den anser for paakrævet, men Arbejderklassen maa forbeholde sig at være frit stillet i Bedømmelsen af enhver saadan Situation.« Vi kan da gøre Stillingen op saaledes: Fagforeningernes Karakter og deres Stilling til Staten er vel i mangt og meget ændret med Samfundets tiltagende Demokratisering; men det afgørende for Fagforeningerne er dog: de økonomiske Interesses modsætninger; og for at kunne varetage Arbejdets Interesse lige over for Kapitalen maa Fagforeningerne ikke berøves Retten til at anvende økonomiske og organisatoriske Magtmidler.

Men gælder dette ogsaa, naar Arbejderpartiet danner Regering?

Det maa her erindres, at Fagbevægelsen jo stadig staar overfor sin sædvanlige Modstander, Arbejdsgiverorganisationen, som ved sin Politik øver en meget væsentlig Indflydelse paa Fagforeningernes Taktik, og at Fagbevægelsen ikke paa det økonomiske Omraade danner »Regering«.

Her skal da Regeringens og Arbejderpartiets Evne til at føre økonomisk Politik og Fagforeningerne til at handle politisk staa sin Prøve.

Med Regeringsmagt følger jo ogsaa et Ansvar overfor Landets hele Erhvervsliv, som ikke tillader en ensidig Fagforeningspolitik — men vel en Politik, der kan betyde en Begrænsning af Kapitalens Udbytningsmuligheder, en vis Ombygning af Landets Økonomi og en Forskydning af Magtforholdene i Samfundet (f. Eks. ved Statens Kontrol med Udenrigshandel, Bankpolitik, Pengeværdi, Skatternes Fordeling m. m.). En saadan Erhvervspolitik kan ikke være Fagforeningerne ligegyldig. Erhvervslivets Trivsel er Forudsætningen for faglige Fremstød af varig Natur; — — men det har da ogsaa længe været klart for mange, at netop gennem Fagforeningerne kommer den jævne Arbejder i Forbindelse med Næringslivets Problemer, lærer »Markedets Vilkaar« at kende. Fagforeningerne har gennem Aarene udviklet en erhvervspolitisk Interesse hos Arbejderne, som er al? stor Værdi — ikke mindst naar Fagforeningernes Ledere skal tage Stilling til, om de aktivt bør støtte en demokratisk Statsmagts Bestræbelser for at løse Tidens økonomiske og uhyre komplicerede Problemer, eller passivt ved, at de søger store faglige Kampe undgaaet.

Her maa Fagbevægelsen naturligvis »forbeholde sig at være frit stillet i Bedømmelsen af enhver Situation — som det alle Dage har været paa et frit Grundlag. Samarbejdet mellem Socialdemokrati og Fagbevægelse har fundet Sted.

Men Arbejderne ude i Organisationerne bør ogsaa give deres Tilslutning til, at Fagbevægelsens Førere har fuldt Mandat til aktivt at støtte enhver positiv økonomisk Politik og navnlig enhver Bestræbelse for at sikre og befæste Demokratiet, den nødvendige Forudsætning for Fagbevægelsens Frihed og Arbejdsmuligheder.

Spørgsmaalet om Demokratiets Befæstelse i Statsstyret er ikke vigtigt for Fagbevægelsen, men er. et Livsspørgsmaal. Diktaturet giver ikke Fagforeningerne Livsmuligheder som frie Sammenslutninger. Et »Fagforeningsdiktatur«, som enkelte Sjæle allerede fabler om nu, er en Abnormitet. Fagforeningerne egner sig ikke til at lede en Stat. Men i det sociale Demokrati vil Fagforeningerne faa mange og store samfundsøkonomiske Opgaver at løse. En Syntese af den ekstreme Statssocialisme og den positive Del af Syndikalismen kan her blive levende Virkelighed.

Men dette er Fremtid. I Øjeblikket er det Demokratiet selv det gælder — i Staten, i Kommunerne og i Organisationerne; et sandt Demokrati, hvis Kendetegn er et Førerskab, som er stærkt, fordi det bygger paa Tillid.

Det er, hvad Fagforeningerne i Dag staar overfor; — der er Ting, som i Længden har større Betydning, end om Timelønnen er 5 Øre mere eller mindre.

Det beror i høj Grad paa Fagbevægelsen selv, paa dens Evne til at styrke og befæste Demokratiet, om den skal have Staten med eller imod.

Og Begivenhederne ude omkring i Verden lærer os, at dette ingenlunde er ligegyldigt.